

Zwanenmossels waarbij hij gaten boorde in de schelp van levende exemplaren, zowel binnen de mantellijn als daarbuiten, en langs de schelprand. Hij boorde deze gaten voorzichtig om het mantelweefsel aan de binnenzijde niet te beschadigen. Reparatie verliep steeds voorspoedig en hij ontdekte dat de mantel ook het periostracum kon herstellen, terwijl de aanmaak van periostracum normaliter alleen aan de mantelrand plaats vindt.

Bij de Zwanenmossel uit de Moksloot is het gat groter dan de 2-3 mm grote gaten die Beedham boorde en zo te zien ook minder voorzichtig gemaakt, waardoor kennelijk ook de mantel beschadigd werd. Toch wist de Zwanenmossel ook deze beschadiging te overleven. Ik houd me aanbevolen voor meer observaties van gerepareerde zoetwatermossels. Het komt kennelijk niet zo vaak voor. Vermeij & Dudley (1985) vonden bij hun vergelijking van mariene- en zoetwatertweekleppigen veel minder gerepareerde breuken bij de laatste groep. Zij concluderen dat dit wijst op een veel geringere wapenwedloop tussen schelppredators en schelpdieren in zoet water.

Geraadpleegde bronnen

BEEDHAM, G.E., 1965. Repair of the shell in species of *Anodonta*. – Journal of Zoology 145(1): 107-123.

CADÉE, G.C., 1995. Birds as producers of shell fragments in the Wadden Sea, in particular the role of the Herring gull. – Geobios, Mémoire Spécial 18: 77-85.

CADÉE, G.C., 2007. Mossels en kokkels krakende kraaien. – De Kreukel 43: 17-19.

CADÉE, G.C., 2010. Zilvermeeuwen vinden in 2010 weer mossels langs de waddendijk op Texel. – Spirula 377: 171-172.

CADÉE, G.C. & J. CADÉE-COENEN, 2011. Ratten ontdekken zwanenmossels *Anodonta cygnaea* (L.) op Texel. – Spirula 380: 60-61.

HULSCHER, J. & P. DRIESSEN, 2005. Van Roeken, Zwarte Kraaien, Blauwe Reigers, Muskusratten, Zoetwatermossels en Walnoten. – Het Vogeljaar 53: 60-62.

MIENIS, H.K., 1991. Predatie op zwanenmossels door blauwe reigers in de polder Zeevang. – Correspondentieblad van de Nederlandse Malacologische Vereniging 263: 907-908.

VERMEIJ, G.J. & E.C. DUDLEY, 1985. Distribution of adaptations: A comparison between the functional shell morphology of freshwater and marine pelecypods. – The Mollusca, Vol. 10: Evolution: 461-478.

Adres van de auteur:

gerhard.cadee@nioz.nl

Een bijzondere schelp bij een bijzonder afscheid

Aart Dekkers

A remarkable shell at a remarkable farewell

Summary

A few days before the final closing of the former Zoological Museum Amsterdam (ZMA) in Amsterdam the author visited the almost empty building. In a waste container he saw several shells dumped there by ZMA curator Rob Moolenbeek. The shells had no labels specifying their find and therefore these had not been included in the collection. Consequently, these shells were not transferred with the other shells constituting the ZMA collection to the Netherlands Centre for Biodiversity Naturalis in Leiden. One shell attracted the author's attention and was taken home. It was a specimen of *Bufonaria echinata* (Link, 1807) which species has usually a number of straight fingers on the side of the shell. But this one was special: the middle finger of five fingers was erect instead of horizontally aligned. Almost as if it were saying "F.k you", being against the closing down of the famous Dutch institute. The shell has now a special place in my private collection. Just for fun I named this shell: *Bufonaria (Bufonaria) echinata* "ZMA". The abbreviation ZMA being phonetically written down in Dutch yields "zet-em-a", which is also a Latin word derived from old Greek meaning 'being against'. But here ZMA is used to indicate this paper is not meant as a taxonomical act.

Inleiding

De collectie van het Zoölogisch Museum Amsterdam (ZMA) werd in 2011 samengevoegd met die van het Natuurhistorisch Museum Naturalis en het Nationaal Herbarium Nederland in NCB Naturalis (NCB: Nederlands Centrum voor Biodiversiteit). In de tijd dat het ZMA moest gaan sluiten gaf ik op vrijdag op de Universiteit van Amsterdam les aan accountancy studenten en ging ik na afloop geregeld even langs bij Rob Moolenbeek, curator van het ZMA, om hem een hart onder de riem te steken en te kijken wat de stand van zaken was. Met de 'Kreukel schelpen contact groep' ben ik meer dan 10 jaar bij Rob te gast geweest en een beetje belangstelling voor zijn moeilijke

laatste dagen daar was op zijn plaats, vond ik.

Zo wees Rob mij er op een van de laatste dagen voor de sluiting op dat er nog een grote voorraad Schepman boeken van de Nederlandse Malacologische Vereniging (Van der Bijl *et al.*, 2010) in het gebouw lag opgeslagen. Het gebouw moest leeg opgeleverd worden, dus ook deze boeken moesten weg. Het toenmalige bestuur had volgens Rob nooit op zijn mails gereageerd met het verzoek de boeken op te halen. Dus moest de voorraad boeken nu ook de afvalcontainer in. Dit ging mij dusdanig aan het hart – ik zat toen nog niet in het bestuur – dat ik besloot mijn auto om te bouwen (alle banken er uit) en een

Fig. 1. *Bufonaria echinata* "ZMA", een uitzonderlijk exemplaar dat zijn afkeer van sluiting van het ZMA duidelijk demonstreert. Foto Jeroen Goud.

dag later de gehele voorraad (circa 300 boeken) op te halen en bij mij thuis op te slaan, waar ze nu nog steeds zijn. Af en toe gaan er een paar boeken naar de NMV als er weer wat boeken zijn verkocht.

Een bijzondere schelp

In een container lagen ook schelpen die waren weggegooid. Aan Rob gevraagd wat die daar deden. Het bleken schelpen te zijn die ooit aan het ZMA waren geschenken, maar waar niet van bekend was waar ze vandaan kwamen, en daarom waren ze dus nooit in de collectie opgenomen. En uiteraard wilde Naturalis die schelpen niet hebben, dus moesten ze nu weg. Er was een opmerkelijke schelp bij die mijn aandacht trok en die heb ik mee genomen naar huis; dat mocht van Rob. Het betreft een uitzonderlijk exemplaar van *Bufonaria echinata* (Link, 1807) uit India [determinatie met behulp van Beu (1986)], vermoedelijk afkomstig uit een 'tuincentrum zakje'. Het opvallende aan deze schelp was de rechtopstaande stekel, de middelste van de 5 die er gebruikelijk aan de zijkant van de lateraal wat afgeplatte schelp zitten (fig. 1). Nu weten we allemaal dat een recht opgestoken middelvinger niet vriendelijk bedoeld is als die je getoond wordt. En juist dat deed de schelp nu! "F.k you" zei de schelp. Alsof de schelp het niet eens was met het besluit om het ZMA te sluiten en de jarenlang zorgvuldig opgebouwde wetenschappelijke collecties in NCB Naturalis onder te brengen. Ik heb dit verhaal meerdere malen aan schelpenvrienden verteld, en nu, met de pensionering van Rob Moolenbeek, is het een mooie gelegenheid de schelp te tonen.

Een aparte naam

Voor deze gelegenheid noem ik de schelp *Bufonaria echinata* "ZMA". Natuurlijk als grap, 'zet-em-a' is de fonetische schrijfwijze van de afkorting ZMA, en 'zetema' is bovendien Latijn met Oud-Griekse afkomst, hetgeen mede betekent 'er tegen

zijn'. Voor een volledige herleiding verwijs ik naar Dekkers *et al.* (2014).

Ondersoort: *Bufonaria echinata* "ZMA"

Type localiteit: afvalcontainer ZMA, Mauritskade 57 te Amsterdam

Locatie: mon cabinet

Beschrijving: stevige schelp, hoogte 63,5 mm en breedte zonder stekels 37,8 mm. Verder als *Bufonaria echinata* (Link, 1807), behoudens de centrale grote stekel grenzend aan het posteriore kanaal welke niet in lijn met de mondrand is gevormd, doch in plaats daarvan met een kromming naar boven richting dorsale zijde wijst, als een opgestoken wijsvinger tussen de andere vingers van een mensenhand.

Naam herleiding: zie hiervoor.

Geraadpleegde bronnen

- BEU, A.G., 1986. Taxonomy of gastropods of the families Ranellidae (= Cymatiidae) and Bursidae. Part 2. Descriptions of 14 new modern Indo-West Pacific species and subspecies, with revisions of related taxa. – *New Zealand Journal of Zoology* 13: 273-355.
- DEKKERS A.M., M. HERRMANN, G.T. POPPE & S.P. TAGARO, 2014. Three new species of *Subcancilla* from the Pacific Ocean (Gastropoda: Mitridae). – *Visaya* 4(2): 39-48.
- VAN DER BIJL, A.N., R.G. MOOLENBEEK & J. GOUD, 2010. Mattheus Marinus Schepman (1847-1919) and his contributions to malacology. A malacological biography and bibliography. – Netherlands Malacological Society, Leiden.

Adres van de auteur
dekke833@planet.nl